

Recenzija, prikaz knjige, kritika/1.19

Mihaela Hudelja

MOJA DOLINA NA DLANI

Skozi naravne vrednote, kulturno dediščino, spomenike in lastnike. Uredili Mojca Tercelj Otorepec in Tadeja Šubic. Občina Moravče, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Kranj. Moravče 2004.

Privlačna naslovnica z barvno fotografijo panoramskega pogleda na Moravško dolino prav vabi, da knjigo »Moja dolina na dlani« vzamemo v roke in se seznanimo z njeno vsebino. Po obsegu je knjiga sicer skromna, zato pa bogata s slikovnimi dodatki in z jedrnatimi vsebinami posameznih poglavij. Podnaslov nas seznani s sestavinami kulture, ki so zlasti v zadnjih nekaj letih postale popularne in hvaležne raziskovalne teme tako v svetu kot tudi pri nas – kulturna dediščina, naravno okolje in spomeniki, vse v povezavi s človekom.

Drobna knjiga predstavlja rezultate terenskega strokovnega dela sodelavcev Zavoda RS za varstvo kulturne dediščine in Zavoda za varstvo narave iz Območne enote Kranj. Vsekakor je treba omeniti, da je strokovno delo na terenu potekalo z namenom, da domačinom približajo vsebino svojega dela, strokovno naravnega v ohranjanje in obnavljanje kulturne dediščine – pojmovane tako širše kot ožje – na posameznih primerih iz konkretnega okolja. Večina prispevkov je izpod peresa Mojce Tercelj Otorepec, ki je poleg Tadeje Šubic tudi urednica knjižne izdaje.

Vsebina knjige je razdeljena na tri vsebinske sklope, znotraj katerih je več prispevkov, ki zaokrožajo določen sklop. V prvem delu »Naravne vrednote v občini Moravče« je Maja Brozovič v prispevku »Uvodni geografski in geološki opis« predstavila geografsko lego občine Moravče oziroma celotne Moravške doline. Temu sledita dva prispevka Tadeje Šubic; v »Kamniti knjigi« je predstavila kamnine različnih vrst in barv, ki predstavljajo geološko podobo doline. Izpostavila je moravški peščenjak, ki ga še vedno uporabljajo v industriji in gradbeništvu. Na tem območju je tudi nekaj opuščenih kamnolomov, ki pa še imajo svojo uporabno funkcijo, zlasti ko se pokaže potreba po konservatorskem in restavratorskem delu na spomenikih, ki sodijo v sestav kulturne dediščine. V prispevku »Zapisi življenja iz nekdanjega morja« nas avtorica seznani z odkritimi ostanki davne preteklosti, ki so ostali zapisani le v okaminah; v njih se skrivajo sledi najrazličnejših živih bitij, npr. školjk, ostrig, kar kaže na drugačno sestavo okolja v davni preteklosti.

Maja Brozovič je avtorica prispevka z naslovom »Moravški osameli kras«, kjer se seznanimo z razlago pojma kras oziroma kraške jame; kje nastanejo in zakaj, kakšne so značilnosti moravških kraških jam, ki jih je kar nekaj; kaj v naravnem okolju predstavljajo vrtače itd. Ponavadi v kraških jamah živijo

redke živalske vrste, ki pa z nepravilnimi človekovimi posegi postajajo vse bolj ogrožene vrste. Na kraškem svetu se pojavljajo tudi izviri, ki spadajo med hidrološke naravne vrednote. Maja Brozovič, Sonja Rozman Bizjak in Nataša Gorjanc so prispevale članek »Voda je življenje«, v katerem sta predstavljena dva glavna rečna tokova v Moravški dolini – Rača in Drtiščica. Predstavljena sta pomen vodnega območja v preteklosti in škodljivost nespametnega človekovega poseganja v življenjski prostor vode, npr. izsuševanje močvirij z namenom pridobitve več kmetijskih površin, ali zemlje za gradnjo stavb. Ker je voda živ organizem, se pogosto zgodi, da poplavlja na mestih, kjer je človek s svojim posegom nepremišljeno posegel v zakonitosti »bivanja« vode. Da »gozdovi ne dajejo pečata le krajinskemu izgledu občine Moravče«, temveč da »s svojimi funkcijami bistveno vplivajo na življenje v Moravški dolini«, je vlogo gozdov in najbolj pogostih vrst dreves, ki tam rastejo, podrobneje predstavil Aleš Ocvirk v prispevku »Gozdovi in drevesa – pomniki Moravške doline«.

Vsi članki bolj ali manj opozarjajo na škodljive učinke in posledice nepravilnega človekovega ravnanja v naravnem življenjskem prostoru. Ozaveščenost človeka/ljudi o pravilnem odnosu do narave pa bo poskušala ohranjati naravo v njenem ravnovesju, kot tudi v ravnovesju bivanja človeka z naravnim okoljem.

V drugem delu knjige so predstavljeni prispevki, povezani s kulturno dediščino, spomeniki in njihovimi lastniki. »Bralci značajskih lastnosti prostora in okolja ali varstvo kulturne dediščine« je prvi prispevek, v katerem nam avtorica Mojca Tercelj Otorepec predstavi poselitveni prostor ter nepremično kulturno dediščino, seznani s trškim jedrom Moravč, različnimi vrstami bivalnih zgradb in gospodarskih poslopij, ki so s svojim življenjem vpeti v okolje narave in prostora. Opozori na pomen izročila in tradicije, ki vplivata na kontinuiteto identitete prostora in širšega okolja. Zlasti v današnjem hitrem življenjskem ritmu ter v želji po spremembah in posegih v okolje je premalokrat premišljeno upoštevan pomen tradicije prostora. V naslednjem prispevku »Zakaj ne morem graditi na svojem lastnem zemljišču kadarkoli hočem, saj je moje?« nam ista avtorica na podlagi terenskih izkušenj predstavi vso birokratsko zapletenost z zakoni in pristojnostmi posameznih institucij, ki so »udeležene« pri odločanju o namembnosti kosa zemlje ali prostora. Saša Lavrinc v prispevku »Kdo ureja prostor okrog nas?«, s poenostavljeno predstavitvijo nadaljuje zapis Mojce Tercelj Otorepec. Saša Lavrinc predstavi dva scenarija, po katerih se običajno odvija poseg lastnika v spremembo svojega prostora. Prvemu scenariju botrujejo zakonski predpisi, drugemu pa finančno stanje lastnika, ki zakonov ponavadi ne upošteva. V zadnjem prispevku drugega dela knjige je Mojca

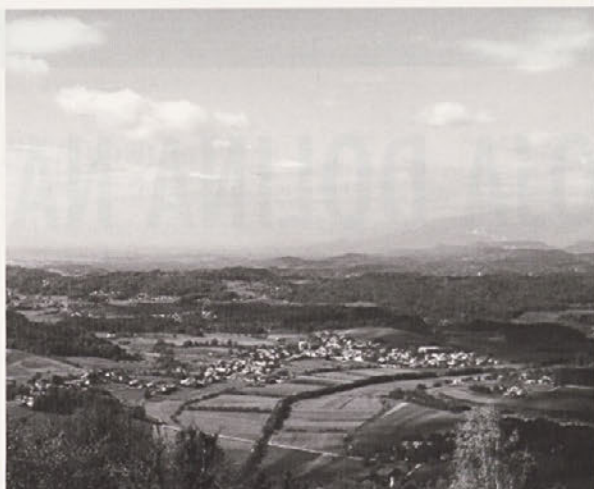

Tercelj Otorepec predstavila strokovne zasnove za varstvo kulturne dediščine občin na območju ZVKSD, OE Kranj, kjer nas seznanja z njegovimi področji delovanja, ki pokrivajo območje kar dvajsetih občin.

Tretji del knjige zajema prikaz obrtnih dejavnosti, ki bodisi živijo v ljudskem spominu bodisi v moravški dolini. Kamnoseštvo in kovaštvo nam predstavi Tadeja Šubic, Mojca Tercelj Otorepec pa kolarstvo, tesarstvo in krovstvo, mlinarstvo, sedlarstvo in jermenarstvo, pletarstvo, ter Društvo rokodelcev Moravske doline, ki je danes z organizacijo delavnic in z razstavljanjem izdelkov zelo aktivno, predvsem v prizadevanju za obujanje različnih obrti.

V »Sklepnih mislih« je predstavljena Moravska dolina z vsem svojim naravnim in kulturnim bogastvom, ki se je v tej dolini kopičilo skozi stoletja in tisočletja sobivanja človeka z okoljem. Avtorica tega prikaza Mojca Tercelj Otorepec opozarja na pomen zavedanja, skrbnosti in odgovornosti do prostora in okolja ter vsega tistega, kar predstavlja kulturno dediščino. V podobnem tonu je tudi zapis Tadeje Šubic, osredotočen na pomen varovanja narave.

Knjigo odlikujeta vsebinska pestrost in informativnost ter je vsekakor poučna za širši krog bralcev. Še posebej se mi zdi pomembno izpostaviti bogato slikovno gradivo, ki ponekod dopolnjuje besedilo, drugod pa je dovolj povedno samo zase. Vsekakor pa v knjigi manjka povzetek v tujem jeziku.

MOJA DOLINA NA DLANI

*Skrozi naravne vrednote, kulturno dediščino,
spomenike in lastnike*

Datum prejema prispevka v uredništvo: 14. 10. 2004

